

ANDREI MUREȘANU¹ (uneori numele este scris Andrei Mureșianu).

Andrei Mureșanu s-a născut în 16 noiembrie 1816, la Bistrița, într-o familie de țărani greco-catolici. 2 Tatăl său, Teodor, care ținea în arendă, la Bistrița, o moară de argăsit scoarță, a murit devreme, lăsând soției grija casei și a celor trei copii. Frații mai mari n-au putut urma școli mai înalte, însă Andrei, ajutat de împrejurări și de o înclinație deosebită pentru studii, a primit primele cunoștințe de la bătrânul grănicer Dănilă Doboș, din Valea-Rocnei.

În anul 1825 a fost primit ca elev la Școala normală săsească din Bistrița, iar peste câțiva ani a trecut la liceul piariștilor, din același oraș. În anul 1832 a venit la Blaj, unde a studiat filosofia și teologia. Aici l-a avut coleg de studenție, pe George Bariț, cu care a legat o lungă prietenie.

În anul 1838, Andrei Mureșanu a fost chemat de George Bariț la Brașov, unde a muncit ca institutor la Școala română condusă de acesta, iar în anul 1840 a trecut ca profesor la gimnaziul românesc, unde a funcționat până în anul 1849. În paralel, el a colaborat cu poezii și articole la gazetele lui George Bariț, Foaie pentru minte, inimă și literatură și Gazeta de Transilvania.

În acest timp a cunoscut o seamă de poeți din Principate: Grigore Alexandrescu, Ion Heliade-Rădulescu, Cezar Bolliac, iar mai târziu pe Dimitrie Bolintineanu și Vasile Alecsandri, care obișnuiau să vină vara, la băi la Vâlcele, nu departe de Brașov.

A fost printre conducătorii Revoluției din anul 1848, participând în delegația Brașovului la Adunarea de la Blaj din luna mai 1848. Poemul său Un răsunet, scris la Brașov pe melodia anonimă a unui vechi imn religios, Din sânul maicii mele, denumit ulterior Deșteaptă-te, române!, care a devenit imn revoluționar - fiind numit de Nicolae Bălcescu Marseilleza românilor.

*

• ALEXANDRU PAPIU-ILARIAN

S-a născut în 27 septembrie 1827, în satul Bezded, comitatul Solnoc-Dăbâca.³ Tatăl lui, preotul greco-catolic Ioan Pop, era originar din Budiu de Câmpie (azi Papiu Ilarian, județul Mureș), însă la data nașterii sale activa ca preot în Sălaj. În actele vremii, numele de familie al lui Alexandru este Maruzian, pe când al celor trei surori, mai tinere, este Pop, ceea ce înseamnă că era fiu vitreg al preotului Ioan Pop din Bezded. Ulterior, preotul Ioan Pop a primit parohia greco-catolică Budiu de Câmpie, astfel încât familia s-a stabilit în această comună. Studiile primare le-a efectuat la Budiu, iar din toamna anului 1832 a urmat cursurile gimnaziului catolic din Târgu Mureș.

În anul școlar 1843-1844 a învățat la liceul din Blaj, iar ulterior s-a mutat la liceul piariștilor din Cluj, pe care l-a absolvit în anul 1847, fiind promovat absolvent al „cursurilor de drepturi”. La Liceul Academic Piarist din Cluj și-a luat supranumele latinizant de Ilarian, traducerea numelui Bucur i. e. Hilarius, al unui strămoș dinspre tată, după moda studenți români din capitala Transilvaniei.

Deși nu avea decât 20 de ani, el a fost unul dintre organizatorii și conducătorii Revoluției Române de la 1848 din Transilvania. În pofida ingerințelor autorităților, ridicării de furci la răspântii și stricării podurilor de pe Târnave, în zorii zilei de 30 aprilie 1848 (duminica Tomii) Alesandru Papiu Ilarian a pătruns în piața Blajului în fruntea a opt mii de iobagi mureșeni și de pe Câmpie. Acolo, singur,

¹ Extras din volum: . Aurel V. David, *Cuza Vodă: între luminile și umbrele unei tulburătoare domnii pământene*, Editura Beta, 2023

² I. Rațiu, *Viața și operele lui Andrei Murășanu*, 1900; I. Buzăși, *Andrei Mureșanu*, 1988;

A. Rău, *Andrei Mureșanu în răsăriturile magicului*, 1996.

³ Doina Gabriela Vanca, *Alexandru Papiu Ilarian*, în „Biblioteci Mureșene”, nr.6/2017.

până la ora prânzului, a ținut piept, cu discursuri înflăcărâte, autorităților civile și militare care voiau „să spargă” adunarea „împăciunitorilor” și „reneaților”, ca și împotriva episcopului greco-catolic Ioan

Lemeni. Acesta, văzând că poporul dă ascultare lui Alexandru Papiu Ilarian a încercat prin vicșuguri, să-l ademenească la curte pentru tratative, cu scopul de a-l prinde și preda autorităților. Însă, spre prânz au sosit la Blaj, Ioan Buteanu și Avram Iancu în fruntea a patru mii de munteni, care au vorbit și ei poporului.⁴

În orele de după masă a venit într-o căruță „un om al poporului”, Simion Bărnuțiu. Acesta a explicat poporului că o altă mare adunare națională se va ține la Blaj în ziua de 3/15 mai, mai înainte ca Dieta grofilor din Cluj să hotărască asupra unirii Transilvaniei cu Ungaria. Astfel, adunarea din 30 aprilie 1848, organizată de Alexandru Papiu Ilarian, Avram Iancu și Ioan Buteanu a fost o adevărată „repetiție generală” pentru cea de la 3/15 mai 1848.

Programul și îndemnul formulate și prezentate de Alexandru Papiu Ilarian au fost astfel concepute:

- independența națională: românii să figureze în numele lor, să-și aibă reprezentanții lor și să se servească de limba lor în toate treburile lor;
- independența religioasă: românii să-și aibă religia lor română, fără dezbinare de uniți și neuniți, așa-numită unire cu ungurii să se desființeze, iar toți românii să fie numai de legea românească;
- restabilirea mitropoliei române în Transilvania, sub autoritatea căreia să fie episcopii de la Vârșeț-Timișoara, Arad, Oradea, Maramureș și Bucovina;
- școlile române din toate satele și orașele să fie dotate din aloidale;
- intrarmarea (înarmarea) generală a românilor;
- ștergerea iobăgiei, fără vreo despăgubire.

Pentru activitatea desfășurată în cursul celor două adunări, poporul l-a numit „tribunul de la Budiu” iar ca o recunoaștere a meritelor lui deosebite, tânărul revoluționar a fost numit secretar al Comitetului național, al cărui sediu a fost stabilit la Sibiu.

*

● ARON PUMNUL Aron Pumnul s-a născut în 27 noiembrie 1818, în satul Cuciulata (județul Brașov), ca fiu de iobag.⁵ După 4 ani petrecuți la Odorhei, el și-a continuat studiile la Blaj și la Cluj, unde a absolvit cursurile de filozofie.

În anul 1843 a fost numit profesor de filozofie la Blaj și în același an a fost trimis ca bursier la Institutul teologic „Sfânta Barbara” din Viena, pentru a face studii teologice.

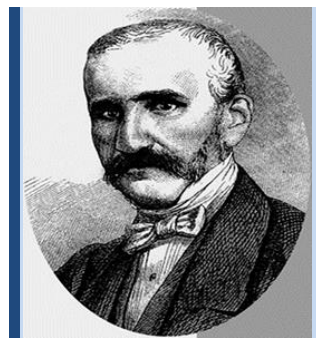
În anul 1844 a înființat la Viena „Societatea Teologilor Români”, asociație național-culturală a tineretului român aflat la studii în Viena. În anul 1846 și-a reluat activitatea de profesor de filozofie la Blaj, unde a predat ideile filozofiei naționaliste, utile cauzei eliberării din iobăgie a poporului român.

Aron Pumnul a devenit colaborator al lui Timotei Cipariu, alături de care a întemeiat ziarul „Organul Luminării”, gazetă bisericească, politică și literară, devenită în anul 1848 „Organul Național”.

Apoi, a fondat gazeta „Învățătorul poporului”, în care a publicat aspecte din viața românilor, făcând un patetic apel „să se cunoască și să se prețuiască”, adică să fie conștienți de naționalitatea și de drepturile lor. Această lucrare a fost oprită de cenzura ungară a timpului.⁶

Aron Pumnul a fost unul dintre revoluționarii implicați profund în organizarea și desfășurarea primei adunări populare din 1848 (st.n.), care a precedat adunarea națională din luna mai 1848 de pe Câmpia Libertății.

*

4 Ioan Chindriș, Ideologia revoluționară a lui Alexandru Papiu Ilarian, Ediția a 2-a, Editura „România Press”, București, 2002.

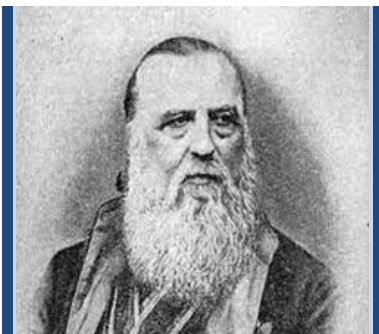
5 Ilie Rad, Aron Pumnul (1818 - 1866), Fundația Culturală Română, Cluj-Napoca, 2002.

6 Gheorghe C. Moldoveanu, Aron Pumnul, contribuții la dezvoltarea limbii și culturii românești din Bucovina, Editura Academiei Române, București, 2007.

● ANDREI ȘAGUNA

S-a născut în ianuarie 1808, la Mișkolț în nordul Ungariei, din părinți aromâni, originari din Grabova, lângă Moscopole în Balcani. Tatăl lui, Naum Șaguna, a trecut în anul 1814 la catolicism, religie în care și-a botezat copiii. În anul 1816, Anastasie (numele de botez a lui Andrei) a început școala la Mișkolț, iar în anul 1826 a terminat gimnaziul catolic la călugării piariști din Pesta.

În 29 decembrie 1826, a trecut la ortodoxie, iar între anii 1826-1829, a urmat Filozofia și Dreptul la Buda

În anul 1829, a plecat la Vârșeț unde a urmat Teologia, în 1 noiembrie 1833 s-a călugărit, luându-și numele de Andrei, iar în 15 iunie 1846 (st.v.) a fost numit vicar general la Sibiu. În 18 aprilie 1848 (st.v.) a

fost hirotonit la Carloviț ca episcop, de către episcopul sârb Iosif Raiacici. Atunci a spus: „Se cere de la mine ca, prin ocârmuirea mea, să se pună în lucrare reînvierea diecezei noastre transilvane, și reînvierea aceasta să corespundă trebuinței Bisericii, mântuirii poporului și spiritului timpului”.

În 3 mai 1848 (st.v.), împreună cu episcopul greco-catolic Ioan Lemeni, a prezidat Adunarea de la Blaj, iar apoi în fruntea unei delegații, a dus petiția de la Blaj la Viena, împăratului Franz Joseph.

În anii următori, el a continuat ideile revoluției și a prezentat în mai multe rânduri memorii către împărat, cu doleanțele națiunii române. Pentru merite în timpul revoluției pașoptiste în Ardeal, a fost decorat de către împăratul Austriei cu crucea de comandor al Ordinului Leopoldin. De asemenea, va avea merite deosebite pe tărâm cultural, precum și în acțiunea de emancipare și reorganizare a Bisericii Române Ortodoxe din Ardeal.

După revoluția pașoptistă, el avea să se ocupe de îmbunătățirea situației școlilor românești ortodoxe. Aceasta era jalnică; lipseau localurile de școli, învățătorii, manualele școlare, și mai ales o instituție care să dea învățătorilor cunoștințele necesare pentru a-i învăța cartea pe școlari. Istoricul și filologul Ioan Pușcariu avea să-l caracterizeze astfel: „Șaguna a fost un dangăt de clopot care a trezit din amorfie conștiințe și destine, a redat speranțe și vigoare, a pus plugul în brazdă și a dezțelenit ceea ce amenința să devină pârlăoagă”.

*

● IOAN STERCA-ȘULUȚIU

Ioan Sterca-Șuluțiu s-a născut în anul 1796, în Abrud, într-o familie de nobili români, din „Țara Moților”, cu atributul „de Cărpiniș”. El a slujit în armata austriacă, servind ca ofițer în campaniile austriece anti-napoleoniene.

A avut un frate mai mare, Alexandru, care va deveni mitropolitul Transilvaniei, precum și doi copii: Dionisie – care a devenit judecător, și Iosif - care a devenit istoric. Ioan Sterca Șuluțiu a devenit funcționar cameral în administrația Transilvaniei, proprietar de mine de aur la Abrud, în Munții Apuseni.

Notă: Întrucât n-am găsit imaginea lui Ioan Sterca-Șuluțiu, am folosit imaginea lui Alexandru Sterca Șuluțiu, fratele său mai mare. Acesta a ajuns arhiepiscop-mitropolit al Bisericii Române Unite cu Roma. În timpul păstoririi sale, Eparhia Făgăraș (cu sediul în Blaj) a fost scoasă de sub jurisdicția Arhiepiscopiei de Esztergom (Strigoniu) și a devenit Provincie ecleziastică de sine stătătoare, cu Episcopia de Oradea Mare, Episcopia de Gherla și Episcopia de Lugoj ca sufragane (subordonate).

Dionisie Sterca-Șuluțiu a fost comandantul gărzii naționale în Abrud în timpul luptelor dintre români și unguri. Iosif Sterca Șuluțiu a participat la Revoluția Română din Transilvania dintre anii 1848-1849, atât ca luptător, cât și ca istoriograf în legiunea lui Avram Iancu – „Auraria Gemina” - Cunoscându-l

7Ioan Lupaș, Mitropolitul Andrei Șaguna. Monografie istorică, Editura „Tiparul Tipografiei Arhidiecezane”, 1911; Mihai Sofronie, Mitropolitul Andrei Șaguna și Asociațiunea Transilvană (ASTRA), Editura Fundației „Andrei Șaguna”, 2001.

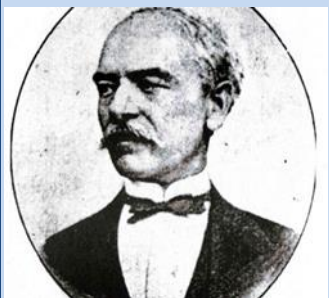
8 Corina Teodor, Un spirit polemic: Alexandru Sterca-Șuluțiu, în Anuarul Institutului de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai” al Academiei Române, Târgu Mureș, 1999.

îndeaproape pe Avram Iancu, acesta a scris și a publicat o monografie închinată „Crăișorului Munților”, relatând faptele trăite, monografia apărând în același an și în revista „Transilvania”, nr. V-VI, Anul XXVIII, iunie-iulie 1897.

*

● DAVID URS DE MARGINA

S -a născut în 1 aprilie 1816, în Mărgineni, comitatul Făgăraș. 9 A urmat cursurile primare la școlile centrale grănicerești ale Regimentului I Român de Graniță, cu sediul în comuna Orlat. Studiile medii le-a absolvit la școala superioară secundară a Regimentului II Român de Graniță, de la Năsăud. În 1 martie 1841 a primit gradul de sublocotenent, iar în anul 1846 deținea funcția de adjunct al căpitanului Philippovic, comandantul companiei a VII-a de la Racovița.

Anul revoluționar 1848 l-a găsit la comanda companiei a VII-a de la Racovița. În timpul revoluției a participat la Marea Adunare Națională de la Blaj din 3/15 mai 1848, în fruntea a 172 de grăniceri racovițeni. El a intrat în vârtoarea evenimentelor revoluției, făcând parte din delegația condusă de

episcopul Andrei Șaguna, trimisă la Viena pentru a prezenta cererile neamului său împilat de vrăjmașii de veacuri.

*

La Blaj, la Marele Sfat al neamului, pe „Câmpia Libertății”, au venit și români ardeleni refugiați sau plecați de nevoie și stabiliți în cele două țări românești, precum: Aaron Florian, August Treboniu Laurian, Constantin Romanu Vivu.

*

● **AARON FLORIAN**, S-a născut în 21 ianuarie 1805, în satul Rod/Tilișca, lângă Sibiu. 10 Studiile gimnaziale le-a făcut la Sibiu și Blaj, iar pe cele universitare la Buda (Budapesta). Fiind solicitat de Dinicu Golescu, el a început să predea din anul 1826 la școala acestuia din Golești. A fost profesor la Școala Centrală din Craiova (1830), iar în perioada 1832-1847 a predat limba latină la Colegiul „Sfântul Sava” din București. Acolo l-a avut ca elev pe Nicolae Bălcescu. De asemenea, a fost profesor și la Universitatea din București, unde a predat istoria universală la Facultatea de litere și filosofie.

Aaron Florian s-a aplecat asupra istoriei românilor, fiind entuziasmat de figura marelui voevod Mihai Viteazul. În anul 1837, pe când era profesor de Istorie generală în Colegiul Național „Sf.Sava” din București, a publicat lucrarea Idee repede de Istoria Prințipatului Țării Rumânești, în care a scris că voievodul Mihai „era rumânul care făcea cât toți rumânii. Sub comanda lui, rumânii cu armele în mână desvoltară o putere destoinică de a supune pe vrăjmași, destoinică de a trage admirarea și lauda celorlalte nații, vrednică de numele și sângele ce-l purta în vinele lor și de drepturile ce dorea să dobândească. Acestea era vremile cele eroice ale rumânilor.

Geniul lui Mihaiu croia, și rumânii puind în lucrare făcea minuni. Unind pe toți rumânii într-un tot, făcu o nație mare, vrednică de recunoașterea altor nații, destoinică de a se apăra și în stare de a se civiliza. Aceasta era vremea cea mai slăvită pentru rumâni, era o epohă care prevestea pentru dânșii un veac de aur. Încă puțin și rumânii s-ar fi fericit”. El a transplantat în Muntenia idealurile și metodele de comunicare și exprimare publică ale Școlii Ardelene. Ideile sale de patrie, patriot și patriotism au pregătit ideologia revoluției pașoptiste în Muntenia. Aaron Florian a participat la Marea Adunare Națională de la Blaj din 3/15 mai 1848. Rolul principal său principal a fost mijlocirea schimburilor culturale între rumânii din Transilvania pe de o parte și cei din Țara Românească și Moldova pe de altă parte.

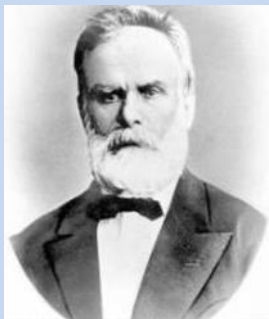
9 Victor Lazăr, David Urs de Marginea - biografia eroului și susținătorului școlilor grănicerești, în „Biblioteca poporală a Asociațiilor (ASTRA)”, nr. 109.

10 Gheorghe Adamescu, Dicționarul Enciclopedic Ilustrat Editura „Cartea Românească”, București; Partea a II-a. Dicționarul istoric și geografic universal, Editura „Cartea Românească” S. A, p. 1475..

*

- **AUGUST TREBONIU LAURIAN** S-a născut în 17 iulie 1810, în Fofeldea/Nocrich, Sibiu (Transilvania) 11 (pe numele real Augustin Trifan). Tatăl lui a fost Pavel Trifan, preotul român unit (greco-catolic) din Fofeldea / Nocrih (Sibiu). Petru, fratele mai mare a urmat cariera ecleziastică și a activat ca preot unit în Fofeldea.

August a efectuat studiile secundare la Sibiu, apoi a urmat studii de filosofie la Cluj, iar în final a studiat științele fizice, matematica și astronomia la Institutul Politehnic din Viena și apoi la Göttingen.

Augustin Treboniu Laurian s-a ocupat și cu studii filologice, mai întâi ca profesor între 1842-1848 la Colegiul „Sf. Sava”, apoi la Universitatea din București, unde l-a întâlnit pe Nicolae Bălcescu. Împreună au publicat în anul 1845 prima revistă de istorie românească, numită „Magazin istoric pentru Dacia”, care se adresa românilor din toate cele trei principate. Articolele acestei reviste au promovat un punct de vedere naționalist privind vechimea, continuitatea și unitatea românilor din Transilvania, Moldova și Muntenia.

În anul 1843 s-a înscris în „Frăția” – o societate secretă înființată în același an de Nicolae Bălcescu, Ion Ghica și Christian Tell, la care au aderat ulterior și alți pașoptiști, precum Alexandru G. Golescu-Negru, C. A. Rosetti și alții. Deviza societății era „Dreptate, Frăție”. August Treboniu Laurian a participat activ la Revoluția de la 1848 din Ardeal. La îndemnul lui Nicolae Bălcescu, el s-a întors în Transilvania și a contribuit la organizarea mișcării revoluționare, ca mobilizator și conducător.

În anii următori a avut preocupări pe plan filologic. Din dorința de a purifica limba română de influențele vecine, a încercat să reconstituie limba română din secolul al XIII-lea, dinaintea ocupației maghiare. El a pornit de la ideea potrivit căreia menirea omului de știință este de a servi patria prin demersul de a îndrepta limba și de a îndepărta cuvintele care nu par corecte.

Soluția propusă era ortografia etimologică, însă, adversarii curentului latinist au făcut o primire ostilă monumentalei sale lucrări.

*

- **CONSTANTIN ROMANU VIVU**, s-a născut la Pentic-Cojocna, lângă Bistrița, în anul 1821. Rămas orfan de ambii părinți de mic copil, a fost crescut de unchiul său, Ștefan Moldovan, preot în Pentic.12 La vârsta potrivită, în anul 1842, a fost luat în grijă de un alt unchi, Grigore Moldovan, profesor de limba germană în Blaj. La Blaj, Constantin Romanu s-a înscris la Seminarul greco-catolic.

În anul 1843 (după un an de studii), a protestat împreună cu alții unsprezece colegi față de decizia episcopului Ioan Lemeni de a exmatricula din aceeași școală confesională pe Simion Bărnuțiu

Ca urmare a participării la acel protest, Constantin a fost eliminat din Seminar, fiind obligat să părăsească Blajul pentru scurt timp. În anul 1845 s-a îmbolnăvit și a renunțat să mai urmeze cursurile Seminarului, pe care l-a părăsit definitiv. El a abandonat cariera preoțească și din cauza răzburării episcopului Ioan Lemeni asupra unchilor care l-au crescut: Ștefan Moldovan, preot, pedepsit disciplinar, precum și Grigore Moldovan, care susținuseră cauza lui Simion Bărnuțiu și protestară față de eliminarea acestuia din școală.

El a fost dezbrăcat de haina preoțească și forțat să se mute la Brașov. În toamna anului 1847 Constantin a trecut munții în Țara Românească și s-a stabilit la București, unde a funcționat ca profesor la pensionul Schewitz. El a fost la curent cu evenimentele din Ardeal de la începutul anului 1848.

S-a întors în Transilvania în primăvara aceluși an și a participat la Marea Adunare Națională de la Blaj din 3/15 mai 1848. A fost ales ca membru în Comitetul Național Român, care-și avea sediul la Sibiu și a coordonat acțiunile revoluționare ale românilor ardeleni. Odată cu Constantin a fost ales membru în același Comitet și unchiul său, Ștefan Moldovan.

11 Ilie Popescu Teiușan și Vasile Netea, August Treboniu Laurian. Viața și activitatea sa, București, 1970; Ioan Chindriș, August Treboniu Laurian, în vol. George Bariț și contemporanii săi, I, București, 1973.

12 Valentin Borda, Viorica Dutcă, Traian Rus, Avram Iancu și prefecții săi, Casa de editură „Petru Maior”, Târgu Mureș, 1997.